

Дендрофлора као предмет заштите у склопу културно-историјских објеката

Јелена Кадић², Гордана Ђурић¹, Јовица Сјеничић¹,
Сара Тодоровић², Горан Панић², Милијана Окиљ²

¹*Институт за генетичке ресурсе, Универзитета у Бањој Луци,
Република Српска, БиХ*

²*Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа,
Бања Лука, Република Српска, БиХ*

Сажетак

Током новембра 2014. године извршено је истраживање дендрофлоре у склопу комплекса објеката двије руиниране виле у источном дијелу Републике Српске, у Хан Пијеску и на Палама, те њиховог шумско-парковског окружења. Област у ком се налазе предметна подручја вегетацијски припада шумама букве и јеле са смрчом (*Piceo – Abieti – Fagetum*). Резиденција краља Александра Карађорђевића у Хан Пијеску првобитно је имала јасан концепт парковског уређења комплекса који подразумејева издвајање двије зоне: зону уређеног врта и зону природне шумске састојине. Најбројније врсте у окружењу Резиденције краља Александра Карађорђевића су смрча *Picea abies* (L.) H. Karst и јела *Abies alba* Mill., чија велика стабла заједно са реликтном врстом тисом *Taxus baccata* L. представљају посебну вриједност комплекса. У непосредном окружењу Хаџишабановића виле на Палама формирана је вјештачка састојина црног бора, бијелог бора и смрче, док се у припадајућој зони виле, према тренутном стању, не може се говорити о осмишљеном концепту уређења врта. Евидентирана је девастација свих цјелина оба објекта због запуштања и неодржавања. Сврха истраживања је стицање увида у тренутно стање објеката и њиховог природног и дјелимично изграђеног окружења, вриједности евидентираних врста дендрофлоре у

околини објеката, те процјена осталих биолошких вриједности ових подручја збога приједлога мјера будуће формално-правне и практичне заштите. Крајњи циљ је израда предстудије о очувању дефинисаних подручја, препоруке за даље активности на ревитализацији парковског комплекса и давање смјерница будућег одрживог коришћења ових подручја и њихове околине.

Кључне ријечи: парковски комплекс, вриједност врста, одрживо коришћење

Увод

У Европи је занемаривање индустријске, природне или историјске знаменитости раширена појава и представља важно културно, привредно и политичко питање. Постоји недостатак интереса у вези многих јавних и приватних историјских грађевина у стању распадања. Зграде које се сматрају "историјским", подвргнуте правилима очувања, често не добијају пажњу јавних и приватних инвеститора због правила очувања и високих трошкова. Историјске грађевине и њихово зелено природно окружење потребно је континуирано одржавати уз економска улагања, али надлежнима недостају идеје, вјештине и поготово финансијска средства.

Историјске зграде са својим окружењем су инхерентно одрживе. Еколошки одговорна зграда може постати финансијски ефикасна и дјелотворна. Поновна употреба може да постане економски одржива стратегија и поново да активира економију и подстакне стварање нових радних мјеста у области рестаурације и такође може дати добит након завршене рестаурације креирањем нових могућности у туризму.

Поред социјалних, привредних и других друштвених предности очување дендрофлоре и зелених површина око културно-историјских објеката и инфраструктуре има велики значај и у очувању биодиверзитета што је једна од важних обавеза и изазова савременог доба.

С обзиром да су паркови и друге зелене површине у околини објеката станишта многим врстама са којима човјек живи у симбиози, урбанизација природна подручја трансформише у фрагментисане пејзаже са градским парковима, баштама, дрворедима који

представљају једина уточишта за многе врсте. Готово ништа није урађено да се предвиди утицај урбанистичког ширења на околну флору и фауну нити да се развије стратегија за управљање чији је циљ смањење негативних утицаја. Данас је више него икад потребно да се у израду урбанистичких планова укључе и сва расположива знања из биолошких и биотехничких дисциплина (Кадих и сар., 2012).

Циљ рада је приказати резултате истраживања дендрофлоре окружења два рунириана културно-историјска објекта у источном дијелу Републике Српске и на основу забиљеженог стања предложити даље кораке на заштити и одрживом коришћењу у складу са хортикултурним и биолошко-конзерваторским принципима.

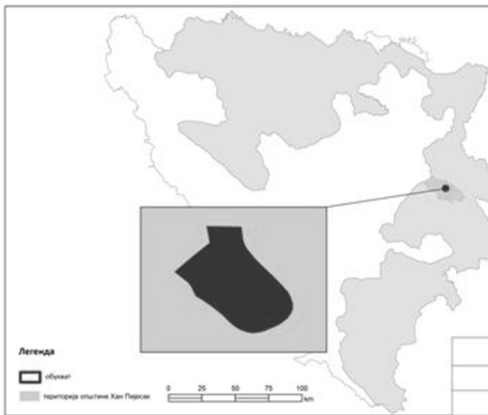
Материјал и методе рада

Резиденција краља Александра Карађорђевића у општини Хан Пијесак је изграђена тридесетих година двадесетог вијека у стилу резиденцијалне архитектуре од дрвета по узору на аутохтону градњу планинске куће. То је комплекс објеката у шумско-парковском окружењу.

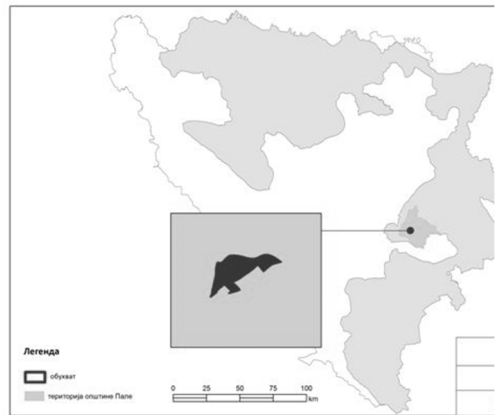
Подручје општине Хан Пијесак, у којој се налази љетна резиденција краља Александра Карађорђевића, налази се у источном дијелу Републике Српске и Босне и Херцеговине. У геоморфолошком смислу, подручје припада области Стари Влах (сл. 1.). У рељефу се истичу простране висоравни и заталасане површи окружене планинама средње висине – Јавором (највиши врх Велики Жеп 1 537 метара надморске висине), Деветком и другим мањим планинама или дијеловима планинских масива. Надморска висина подручја је око 1100 метара (Геолошки тумач, 1978б). Заступљена је субпланинска клима са умјереним љетима и дужим, хладним зимама са обилним снежним падавинама. Средња годишња температура ваздуха је око 7⁰С, док је просјечна количина падавина већа од 1000 mm (Дукић, 1998). Према Еколошко-Веgetацијској рејонизацији Босне и Херцеговине (Стефановић и сар., 1983) подручје Хан Пијеска припада области Унутрашњих Динарида, подручју Источнобосанске висоравни, Романијском рејону.

Општина Пале, у којој се налази Хацишабановић вила, налази се у источном дијелу Републике Српске и централном дијелу Босне и Херцеговине (сл. 2.). У геоморфолошком смислу, подручје припада области Стари Влах (Геолошки тумач, 1978а). Градско подручје Пала

смјештено је у котлини коју окружују планине Јахорина (1913 метара надморске висине), Романија, Требевић, Озрен и друге (Геолошки тумач, 19786). Вила се налази на надморској висини од 870 метара. Заступљена је умјерено-континентална клима која због планинско-котлинске одлике простора поприма и обиљежја субпланинске климе. Средња годишња температура ваздуха је око 8 °С, док је просјечна количина падавина нешто изнад 900 л/м² (Дукић, 1998). У близини виле Хаџишабановић налази се врело Паљанске Миљацке. Паљанска котлина припада области унутрашњих Динарида, југоисточно Босанском подручју, Игманско–зеленгорском рејону (Лазаревић, 2000).

Сл.1. Положај Резиденције краља Александра Карађорђевића у општини Хан Пијесак
Locaton of the residency of King Aleksandar Karađorđević in municipality of Han Pijesak

Сл. 2. Положај Хаџишабановић виле у општини Пале
Location of the Hadžišabanović villa in municipality Pale

Истраживања дендрофлоре у околини Хаџишабановића виле на Палама и Резиденције краља Александра Карађорђевића у Хан Пијеску, вршена су у октобру 2014. године. Извршена су теренска истраживања дендрофлоре комплекса око обје виле, евидентиране су врсте у склопу парковских површина у нешто широј околини и зона некадашњег уређења непосредно око објеката. На терену је извршена инвентаризација дендрофлоре, а страживањем су обухваћене врсте које на поменути локалитетима живе самоникло и унесене врсте.

За детерминацију врста кориштена је сљедећа флористичка литература: Tutin et al. (1964–1980); Javorka i Csapody (1975) и

Јосифовић (1970-1977). Номенклатура у означавању биљних врста усклађена је према Flora Europaea (Tutin et al., 1964-1986).

Попис врста је дат табеларно према просторном распореду стабала на терену. Израђена је и обилна фотодокументација, геопозиционирање стабала и њихових групација, те картографија и мапирање пројектних локалитета. Сви просторно подаци узимани су директно на терену помоћу GPS-а и као такви уношени у GIS.

Резултати и дискусија

Подручје Хан Пијеска, у коме се налази љетна резиденција краља Александра Карађорђевића, карактеришу шуме букве и јеле са смрчком (*Piceo – Abieti – Fagetum*) са којима су значајно заступљене и различите секундарне фитоценозе: шуме бијелог бора и смрче (јеле) (*Piceo – Pinetum illyricum*) шуме јеле и смрче и шуме букве (*Fagetum montanum*). Мање површине, овог подручја заузимају храстове шуме.

Обиласком терена установљено је да је вила првобитно имала јасан концепт парковског уређења комплекса који подразумева издвајање двије зоне: зону уређеног врта-претежно партерног и зону природне шумске састојине, које заједно представљају веома складну цјелину (слика 3.). Теренским истраживањем евидентиране су врсте наведене у таб. 1., које су груписане према положају на терену.

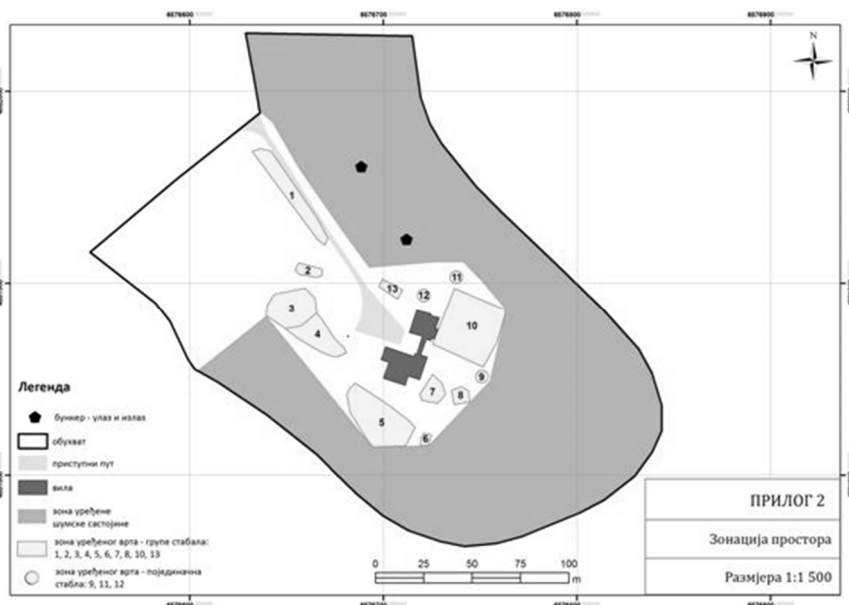
Таб. 1. Евидентирани врсте дрвећа у зони уређеног врта љетне резиденције краља Александра Карађорђевића у Хан Пијеску
Noted tree species present in the garden zone of the summer residency of King Aleksandar Karađorđević in Han Pijesak

Редни бр. картирања <i>Mapping number</i>	Група/појединачно стабло <i>Group/signle tree</i>	Врста <i>Species</i>	Бр. стабала <i>Number of trees</i>	Укупан бр. стабала <i>Total number of trees</i>
1	група <i>group</i>	<i>Abies alba</i> Mill.	10	30
		<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	20	
2	група <i>group</i>	<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	2 + 1 срушен / <i>removed</i>	4 + 1
		<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	1	
		<i>Taxus baccata</i> L.	1	
3	група <i>group</i>	<i>Abies alba</i> Mill.	6	19
		<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	6	
		<i>Betula pendula</i> Roth	1	
		<i>Taxus baccata</i> L.	4	
		<i>Ilex aquifolium</i> L.	2	

Таб. 1. Евидентиране врсте дрвећа у зони уређеног врта љетне резиденције краља Александра Карађорђевића у Хан Пијеску – наставак
Noted tree species present in the garden zone of the summer residency of King Aleksandar Karađorđević in Han Pijesak – nastavak

Редни бр. картирања <i>Mapping number</i>	Група/појединачно стабло <i>Group/single tree</i>	Врста <i>Species</i>	Бр. стабала <i>Number of trees</i>	Укупан бр. стабала <i>Total number of trees</i>
4	група <i>group</i>	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl.	2	6
		<i>Picea pungens</i> Engelm.	1	
		<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	1	
		<i>Abies alba</i> Mill.	1	
		<i>Taxus baccata</i> L.	1	
5	група <i>group</i>	<i>Viburnum rhytidophyllum</i> Hemsl.	2	16
		<i>Taxus baccata</i> L.	1	
		<i>Abies alba</i> Mill.	6	
		<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	8	
		<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	2	
6	група <i>group</i>	<i>Abies alba</i> Mill.	1	2
		<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	1	
7	група <i>group</i>	<i>Taxus baccata</i> L.	2	6
		<i>Ilex aquifolium</i> L.	1	
		<i>Fagus sylvatica</i> L.	1	
		<i>Abies alba</i> Mill.	1	
		<i>Sorbus aucuparia</i> L.	1	
8	група <i>group</i>	<i>Taxus baccata</i> L.	1	4
		<i>Abies alba</i> Mill.	1	
		<i>Sorbus aucuparia</i> L.	1	
		<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	1	
9	стабло <i>tree</i>	<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	1	1
10	група <i>group</i>	<i>Taxus baccata</i> L.	1	11
		<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F.Blake	1	
		<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	1	
		<i>Abies alba</i> Mill.	2	
		<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	3	
		<i>Ulmus glabra</i> Huds.	1	
		<i>Viburnum rhytidophyllum</i> Hemsl.	1	
		<i>Abies alba</i> Mill.	1	
11	стабло <i>tree</i>	<i>Prunus laurocerasus</i> L.	1	1
12	стабло <i>tree</i>	<i>Ilex aquifolium</i> L.	2	4
13	група <i>group</i>	<i>Abies alba</i> Mill.	1	2
		<i>Taxus baccata</i> L.	1	

Визуелним прегледом локације утврђено је да је партер врта изгубио првобитну нивелацију терена, травњаци су уништени, а присутне су коровске биљке. Засађена стабла (*Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco, *Picea pungens* Engelm., *Pinus nigra* J.F.Arnold, *Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray bis) Parl., *Taxus baccata* L., *Betula pendula* Roth, *Symphoricarpos albus* (L.) S.F.Blake, *Prunus laurocerasus* L., *Viburnum rhytidophyllum* Hemsl., *Ilex aquifolium* L.) су доброг бонитета, али су у густом склопу. У овој зони, поред сађених врста евидентиране су следеће дрвенасте врсте: *Abies alba* Mill., *Picea abies* (L.) H.Karst., *Fagus sylvatica* L., *Ulmus glabra* Huds., *Sorbus aucuparia* L. и *Acer pseudoplatanus* L.

Сл. 3. Зонација простора око Резиденције краља Александра Карађорђевића у општини Хан Пијесак
Spatial zoning around the residency of King Aleksandar Karađorđević in municipality of Han Pijesak

У зони шумске састојине која чини и вањску границу комплекса са три стране, присутна су стабла смрче (*Picea abies* (L.) H.Karst.), јеле (*Abies alba* Mill.), јавора (*Acer pseudoplatanus* L.), букве (*Fagus sylvatica* L.), бријеста (*Ulmus glabra* Huds.), зове (*Sambucus nigra* L.) и јаребике (*Sorbus aucuparia* L.) различите старости и склопа. Неколико стабала је суво. Претпостављамо да су ту некада постојале

стазе за шетњу и парковски мобилијар (одморишта, клупе и сл.). Нажалост на великом броју стабала видљива су механичка оштећења. Уочили смо и да се шума природно подмлађује, али су видљиви и остаци оборених и осушених стабала. На слици 3. дат је графички приказ распореда различитих група стабала око виле у двије зоне.

У окружењу Хаџишабановића виле на Палама присутне су нешто другачије вегетацијске одлике подручја. Овдје преовлађују шуме букве и јеле са смрчом (*Piceo – Abieti – Fagetum*), а знатно мање шуме букве и јеле без смрче. Унутар њих заступљене су секундарне фитоценозе јеле и смрче (*Abieti – Piceetum illyricum*), бора и смрче (јеле) (*Piceo – Pinetum illyricum*), шуме букве (*Fagetum montanum*). Мање површине припадају шумама интразоналног карактера (*Piceetum montanum inversum*). У субалпијском појасу распрострањене су фитоценозе: *Fagetum subalpinum*, *Pinetum mugi*, *Piceetum subalpinum*. У нижим, топлијим положајима: *Quercetum petraeae – cerris*, *Quercetum petraeae montanum*, *Quercu-Carpinetum*. У кањонима водотока: *Pinetum nigrae calcicolum*, *Orno-Ostryetum*, *Ostryo-fagetu*, *Aceri-Tilietum mixtum*.

Списак забиљежених врста у комплексу Хаџишабановића виле и њихова бројност дати су у таб. 2.

У непосредном окружењу Хаџишабановића виле формирана је вјештачка састојина црног бора, бијелог бора и смрче (сл. 4.). Нема података да ли је власник виле засадио насаде, али је засигурно да је њено заснивање дало квалитет и одредило идентитет цијелом простору. Поред борова и смрча у овој састојини евидентирани су следеће врсте: *Crataegus monogyna* Jacq., *Fagus sylvatica* L., *Sorbus aucuparia* L., *Corylus avellana* L. и *Carpinus betulus* L.

Првобитно простор око виле није озелењаван, бар по томе што је сада присутно. Око самог објекта налазе се насади шљива у веома лошем стању, те по једно стабло јабуке и крушке. Осим стабала воћа, сада на парцели испред виле постоје стабла бодљикаве смрче (*Picea pungens* Engelm.) и пачемпреса (*Chamaecyparis lawsoniana* (A. Murray bis) Parl.), а са источне стране виле формиран је насад смрче (*Picea abies* (L.) H.Karst.) и ситнолисне липе (*Tilia cordata* Mill.).

У парковској површини љетне Резиденција краља Александра Карађорђевића у Хан Пијеску евидентирано је 17 врста дендрофлоре од чега је 13 врста дрвећа и 4 врсте грмова. Евидентирано је 10 зимзелених и 7 листопадних врста. Најзаступљенија врста је *Picea abies* (L.) H.Karst. Од грмова најзаступљенија је тиса. У зони шумске састојине која чини и вањску границу комплекса са три стране,

Таб. 2. Евидентиране врсте дрвећа у околини Хаџишабановића виле на Палама

Noted tree species around the Hadžišabanović villa in Pale

Редни бр. картирања <i>Mapping number</i>	Група/појединачно стабло <i>Group/single tree</i>	Врста <i>Species</i>	Бр. стабала <i>Number of trees</i>	Укупан бр. стабала <i>Total number of trees</i>
1	стабло/ tree	<i>Tilia cordata</i> Mill.	1	1
2	група/ group	<i>Prunus domestica</i> L.	14	14
3	стабло/ tree	<i>Malus domestica</i> Borkh.	1	1
4	стабло/ tree	<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	1	1
5	стабло/ tree	<i>Tilia cordata</i> Mill.	1	1
6	група/ group	<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst. <i>Tilia cordata</i> Mill.	12 4	16
7	стабло/ tree	<i>Picea pungens</i> Engelm.	1	1
8	стабло/ tree	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl.	1	1
9	стабло/ tree	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl.	1	1
10	стабло/ tree	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> (A. Murray bis) Parl.	1	1

Сл. 4. Зонација простора око Хаџишабановића виле на Палама
Zones around the Hadžišabanović villa in Pale

присутна стабла (смрче, јеле, јавора, букве, бријеста, зове и јаребике) су различите старости и склопа, па валоризација парковског комплекса подразумијева детаљну анализу сваког стабла. Посебну вриједност представљају велика стабла смрче и јеле. Као и објекат и врт је због неодржавања претрпио девастацију. Евидентирана стабла су доброг бонитета, али су у густом склопу, пријети опасност да изгубе љепоту хабитуса, јер им је угрожен и животни простор, а онда и здравствено стање. Дио зоне су и насади (првобитно осмишљени као алеја) уз приступни пут објекту, који је изгубио првобитну геометријску форму, вјероватно због сушења и сјече појединих стабала.

У околини Хаџишабановића виле констатовано је мање врста, тачније 6 врста дрвећа, од чега су 4 листопадне, те 2 четинарске врсте које доминирају у смислу бројности. Грмови нису евидентирани. И на овом локалитету најдоминантнија врста је *Picea abies* (L.) H.Karst. За разлику од Резиденције краља Александра Карађорђевића, у случају припадајуће зоне Хаџишабановића виле не може се говорити о осмишљеном концепту уређења врта. У обликовном смислу прилаз и партер окућнице нису дефинисани. Иза виле налази се насад воћа у изузетно лошем стању. Застуљена су стабла шљиве (*Prunus domestica* L.), која су лоцирана непосредно иза виле и представљају остатке старог воћњака. Поред њега ту је засађено једно стабло крушке и једно стабло јабуке, те ови насади не припадају парцели окућнице према важећем катастру. Формирани насад смрче (*Picea abies* (L.) H.Karst.) и ситнолисне липе (*Tilia cordata* Mill.) са источне стране виле треба сачувати и интерполисати у будуће рјешење пејзажног уређења.

Пријашњи подаци о дендрофлори подручја истраживаних у склопу овог рада су оскудни, па је прилично тешко извршити поређења са ранијим и сличним истраживањима. Слична истраживања дендрофлоре која су послужила као основ за успостављање заштите околине објеката значајне културно-историјске вриједности и могућностима нових начина употребе извршена су приликом приједлога заштите подручја за одрживо управљање ресурсима „Универзитетски град“ у Бањој Луци, што представља примјер увођења нових модела управљања у поновну употребу имовине баштине и плодне сарадње разних учесника на локалном, ентитетском и међународном нивоу. И у наведеном подручју евидентиран је вриједан дендрофонд са значајним бројем примјерака из времена подизања објеката, те аутентичност, интегралност, пејзажна атрактивност и старост цијелог подручја. Евидентирана стабла

одређених врста, њихова бројност и димензије, старост, декоративност, виталност и друге одлике допринијеле су дефинисању статуса заштите данас функционалног подручја „Универзитетски град“ (Кадих и сар., 2012). Претходни примјер доказује да је могуће одржати културне и историјске вриједности на једном мјесту, заједно са својим посебним природним окружењем, те у овом случају може посужити као примјер добре праксе.

Закључак

Како би се очувао идентитет шире околине потребно је кроз просторно планску документацију општина Хан Пијесак и Пале све постојеће насаде у непосредној околини вила сачувати и ставити у функцију будуће намјене објекта (стазе, одморишта, клупе и сл.). Основни циљ пројекта у склопу ког је изведено ово истраживање је истражити изводљивост основног концепта планираног за љетну резиденцију и вилу - претварајући га у одредиште за културни туризам и друге видове одрживог коришћења. Имајући у виду значај ових подручја за заштиту у правном и практичном смислу, подаци евидентирања дендрофлоре и осталих еколошких вриједности биће важан елемент у склопу аргумената за заштиту подручја и приједлог одрживих видова коришћења. Бројне дестинације од културног значаја налазе се у близини ових мјеста (олимпијски центар Јахорина, краљевско ловиште, Андрић-граг у Вишеграду, Мокра Гора, средњовјековне некрополе у околини, град Сарајево и др.) и њихова туристичка понуда може бити понуђена заједно са понудом љетне резиденције, те могу привући посјетиоце ових туристичких дестинација. У малим општинама, са великим процентом незапослености, заштита, рестаурација и одрживо коришћење ових комплекса била би значајан допринос локалној економији, директно отварањем нових радних мјеста и индиректно стварањем повезница и потражње.

Базирано на резултатима истраживања, предложен је сљедећи сет препорука у вези са одрживом поновном употребом баштине и препоруке за даље активности на ревитализацији оба парковска комплекса:

- Израда документа „Анализа здравственог стања стабала цијелог комплекса и утврђивање мјера за њихову санацију“;

- Израда Уређајног елабората којим би се дефинисале мјере у смислу очувања природне састојине или постојећих шумских фрагмената.
- Пројекат пејзажног уређења, који би очувао идентитет комплекса, уважио првобитни концепт и мјере прописане у два претходна документа (препоручује се да се паркирање возила измјести изван комплекса).

Литература

- „Геолошки тумач“ лист Власеница. (1978а). Сарајево: „Геоинжењеринг“ ООУР Институт за геологију.
- „Геолошки тумач“ лист Прача. (1978б). Сарајево: „Геоинжењеринг“ ООУР Институт за геологију.
- Дукић, Д. (1998). *Климатологија*. Београд: Географски факултет.
- Javorka, S. & Czapody, V. (1975). *Iconographia florum Austro-Orientalis Europae Centralis*. Budapest: Akademiai Kiado.
- Јосифовић, М. (1970 – 77). *Флора СР Србије* 1-9. Београд: САНУ.
- Кадић, Ј., Петронић, С., Ковачевић, Д., Панић, Г., Радошевић, Д., Тодоровић, С. и Тимотија, М. (2012): Елаборат - *Приједлог за заштиту подручја за управљање ресурсима комплекса „Универзитетски град“ у Бањалуци*. Бања Лука: Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа.
- Лазаревић, Р. (2000). *Геоморфологија*. Београд: Институт за шумарство и дрвну индустрију.
- Стефановић, В., Беус, В., Бурлица, Ч., Диздаревић, Х. и Вукореп, И. (1983). *Еколошко-вегетацијска рејонизација БиХ*. Шумарски факултет Универзитета у Сарајеву, Посебна издања: бр. 17, 1-51, Сарајево.
- Tutin, T. G. (ed.) (1974 – 80). *Flora Europaea*, 1-5. London: Cambridge university Press.

Примљено: 15. октобар 2015.
Одобрено: 10. новембар 2015.

Dendroflora as the Subject of Protection within Cultural and Historical Buildings

Jelena Kadić², Gordana Đurić¹, Jovica Sjeničić¹,
Sara Todorović², Goran Panić², Milijana Okilj²

¹*Genetic Resources Institute, University of Banja Luka, Republic of Srpska, BiH*

²*Institute for Protection of Cultural, Historical and Natural Heritage, Banja Luka, Republic of Srpska, BiH*

Abstract

In November 2014, the study of dendroflora within the complex of two ruined villas and their forest and park environment in the eastern part of the Republic of Srpska in Han Pijesak and Pale was conducted. The studied areas are in the zone of beech, fir and spruce forest (Piceo – Abieti – Fagetum). The King Aleksandar Karadjordjevic's residence in Han Pijesak had a clear concept of the park arrangement of the complex, divided in two zones: garden zone and the zone of natural forest. The most abundant species in the surrounding of King Aleksandar Karadjordjevic's residences are the spruce *Picea abies* (L.) H.Karst and European silver fir *Abies alba* Mill., whose large trees together with the trees of relict species of yew *Taxus baccata* L. represent an important value of the complex. Around the villa Hadžišabanović in Pale the forest of red pine, white pine and spruce was formed, while in the surrounding area of the villa, according to the current state, we can not talk about thought-out concept of garden landscaping. The devastation of both buildings due to neglect and lack of maintenance is recorded. The purpose of the research is to gain insight into the current state of the facilities and their natural and partly built environment, the other values in the vicinity of dendroflora and other biological values because of future proposals for measures of formal and practical protection. The ultimate goal is the creation of pre-defined study on the conservation area, recommendations for further action to revitalize the park complex and providing guidelines for future sustainable use of these areas and their surroundings.

Key words: park complex, value of species, sustainable use.

Jelena Kadić
E-mail address: j.kadic@kipn.vladars.net

Received: October 15, 2015
Accepted: November 10, 2015